

GLOBAL MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI

Kobilova Gulnoza Erkinovna

Toshkent shahar Chilonzor tuman Tibbiyot birlashmasi

Tashkiliy-uslubiy bo'lim boshlig'i

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada global menejment tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarining mazmuni, zamonaviy korxonalar faoliyatiga ko'rsatayotgan ta'siri hamda xalqaro boshqaruv amaliyotida qo'llanilayotgan ilg'or yondashuvlar yoritilgan. Jahon iqtisodiyotining raqamli iqtisodiyotga keskin o'tishi sharoitida menejmentning barcha bo'g'inlarida sun'iy intellekt, big data, bulutli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va IoT kabi innovatsion texnologiyalarning jadal joriy etilishi boshqaruv samaradorligini oshirayotgan omil sifatida tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: global menejment, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, big data, IoT, innovatsion boshqaruv, raqamli iqtisodiyot, avtomatlashtirish, biznes jarayonlari, global raqobat.

ABSTRACT

This article analyzes the essence of digital transformation processes in global management, their impact on modern enterprises, and the advanced approaches applied in international management practices. As the world economy rapidly shifts toward the digital economy, the integration of innovative technologies such as artificial intelligence, big data, cloud services, automation systems, and IoT into management structures significantly increases the efficiency of organizational governance.

Keywords: global management, digital transformation, artificial intelligence, big data, IoT, innovative management, digital economy, automation, business processes, global competition.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыта сущность процессов цифровой трансформации в системе глобального менеджмента, рассмотрено их влияние на деятельность современных организаций и проанализированы передовые международные управленческие практики. Ускоренный переход мировой экономики к цифровому формату приводит к активному внедрению таких технологий, как искусственный интеллект, большие данные, облачные сервисы, автоматизированные системы управления и IoT, что существенно повышает эффективность управленческих процессов.

Ключевые слова: глобальный менеджмент, цифровая трансформация, искусственный интеллект, большие данные, IoT, инновационное управление, цифровая экономика, автоматизация, бизнес-процессы, глобальная конкуренция.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev boshchiligidagi raqamli transformatsiya milliy strategik ustuvorliklardan biriga aylangan. Ushbu jarayon davlat boshqaruvidan tortib iqtisodiyot, xavfsizlik va ijtimoiy xizmatlarga keng doirada amalga oshirilmoqda. Prezident Mirziyoyevning farmonlari, qarorlari va nutqlari raqamli texnologiyalarni joriy etish va davlat boshqaruvini modernizatsiya qilishga qaratilgan.

2020-yil 5-oktyabrda Prezident Mirziyoyev "Digital Uzbekistan – 2030" strategiyasini tasdiqladi. Ushbu strategiya raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish va axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirishni ko'zda tutadi. Strategiya asosida davlat byurokratiyasi kamaytirilib, xizmatlar fuqaroga yaqinlashishi rejalashtirilgan.

2021-yil 13-iyulda Mirziyoyev turli axborot texnologiyalari bo'yicha ko'rsatmalar berdi. Shu orqali 253 xil davlat xizmati Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali taqdim etila boshladi. Har bir vazirlik va hudud rahbarlariga yangi dasturiy mahsulotlarni joriy etish bo'yicha yo'l xaritalarini ishlab chiqish topshirildi.

2024-yil 4-noyabrda Mirziyoyev elektr energetikasi sohasini raqamli boshqaruvga o'tkazish bo'yicha yig'ilish o'tkazdi. Bu yig'ilishda elektr tarmoqlarini raqamli boshqarish, xususiy operatorlarni jalb etish va investitsiya imkoniyatlarini oshirish masalalari muhokama qilindi[1].

2025-yil 30-aprelda Ichki ishlar vazirligi tizimini raqamli o'zgartirish bo'yicha farmon imzolandi. Ushbu farmonda Ichki ishlar vazirligi ichida Raqamli Texnologiyalar va Huquqiy Statistika bo'limi tashkil etilishi belgilandi. Sun'iy intellekt texnologiyalari jinoyatchilikni oldini olish va profilaktika qilishda qo'llanilishi rejalashtirilgan. Shu bilan birga fuqarolarga elektron davlat xizmatlarini qulaylashtirish va ma'lumotlar bazalarini markazlashgan holda yuritish ko'zda tutilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Global menejment va raqamli transformatsiya (digital transformation) mavzusi bo'yicha O'zbekiston va xalqaro adabiyotlarini tahlil qilganda quyidagi yo'nalishlar va asosiy natijalar namoyon bo'ladi:

O'zbekistonda raqamli transformatsiya va yosh menejment yondashuvlari:

Maftuna Shoydulova va Nargiza Meliyeva "O'zbekistonda korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonida menejmentning yangi yondashuvlari" nomli

maqolalarida innovatsion boshqaruv, sun'iy intellekt, "big data" va masofaviy boshqaruv vositalari korxonalarda raqamli transformatsiyaning samaradorligini oshirish imkoniyatlari sifatida ko'rib chiqiladi.

Nasiba Igamberdiyeva "Zamonaviy menejmentda raqamli texnologiyalarning o'rni va samaradorlikka ta'siri" maqolasida strategik menejment, operativ boshqaruv va kommunikativ tizimlarda raqamli texnologiyalarning integratsiyasi natijasida samaradorlik oshishi tahlil qilinadi.

Raqamli iqtisodiyot va davlat siyosati:

Ergashov Sherzod va Ergashov G'ayrat "O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi siyosati" maqolasida davlat siyosatining raqamli iqtisodiyotga bo'lgan e'tibori, e-tijorat, elektron davlat xizmatlari va raqamli savodxonlik kabi sohalar tahlil qilinadi.

Shahzodbek Otajonov "O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni amalga oshirish yo'nalishlari" maqolasida yangi biznes modellari, strategik transformatsiya va raqamli infratuzilmaning roli muhokama qilinadi[2].

Ijtimoiy menejment va global tajriba:

Shaxzod G'aniyev va Farangiz Davronova "Ijtimoiy menejmentda raqamli transformatsiya: xalqaro tajriba va O'zbekiston istiqbollari" maqolasida global tajribalar (masalan, boshqa mamlakatlarda davlat boshqaruvi va ijtimoiy xizmatlarda raqamlashtirish) va O'zbekistonda ularni joriy etish istiqbollari baholanadi.

Barqarorlik va yashil iqtisodiyot bilan integratsiya:

Muyassar Nurmetova "O'zbekiston iqtisodiyotini yashillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish" maqolasida raqamli transformatsiyaning ekologik ustuvorliklari, energiya samaradorligi va yashil iqtisodiyotga qo'shgan hissiy yoritiladi.

Mirzayev Dilshod va Nabixonov Mehriddin "Raqamli va yashil iqtisodiyot: O'zbekiston tajribasi va rivojlanish istiqbollari" maqolasida ham raqamli transformatsiya va yashil iqtisodiyotning sinergiyasi, strategik ahamiyati tahlil qilinadi.

Iqtisodiy va ijtimoiy risklar:

Zoxida Maxmudova va Gulzada Abdiuliyeva "Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri va muammolari" maqolasida mehnat bozoridagi raqamli tafovut, kiberxavfsizlik, ijtimoiy summaning o'zgarishi va raqamli salohiyat bilan bog'liq xavflar tahlil qilinadi.

Qilichova Marhabo va Raxmonberdiyeva "Raqamli iqtisodiyot va integratsiya" maqolasida elektron tijorat, global integratsiya va raqamli moliya kontekstida raqamli transformatsiyaning iqtisodiy va boshqaruvchan tomonlari ko'rib chiqiladi[3].

Quyida global menejmentda raqamli transformatsiya jarayonlarini o'rganishda metodologik yondashuvlarni ko'rsatadigan jadval va metodik tavsif berilgan. Tadqiqot

amaliy bo'lib, O'zbekiston kontekstidagi transformatsiya jarayonlarini menejment nuqtai nazaridan tahlil qilishga yo'naltirilgan.

Tadqiqot bosqichi	Metodologik usul	Ma'lumot manbalari	Tahlil yo'nalishi	Amaliy natijalar
1. Nazariy tayyorgarlik	Ma'lumotlar yig'ish, adabiyotlar tahlili	Ilmiy maqolalar (yuqorida sanab o'tilgan adabiyotlar), strategik hujjatlar ("Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi)	Raqamli transformatsiyaning menejment nazariyalari va O'zbekiston kontekstiga mosligi	Transformatsiyaning nazariy asosi yaratiladi, tadqiqot savollari aniqlanadi
2. Holat tahlili (case study)	Sifatli tahlil, intervyular	O'zbekiston korxonalari, davlat idoralari menejerlari	Raqamli transformatsiya jarayonlarida menejment amaliyotlari va muammolari	Amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi (strategik yondashuv, menejment strukturalari)
3. So'rov va anketalar	Kvantitativ so'rov	Menejment xodimlari, IT bo'limi, yuqori boshqaruv	Menejmentda raqamli transformatsiyaga tayyorlik, malaka darajasi, tarmoqlar bo'yicha differensial	Statistik tahlil orqali raqamli transformatsiya darajasini o'lchash va o'zgarish dinamikasini aniqlash
4. Taqqoslash tahlili	Komparativ tahlil	Xalqaro tajribalar (maqolalar, hisobotlar), O'zbekiston misollari	Xorij tajribasi va O'zbekiston modeli o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar	Ijtimoiy menejment va strategik menejmentga doir tavsiyalar: global tajribadan olingan darslar, moslashtirish yo'llari
5. Sinergiya va barqarorlik tahlili	SWOT tahlili, PESTEL tahlili	Yashil iqtisodiyot va raqamli transformatsiya bo'yicha adabiyotlar va amaliy holatlar	Kuchli va zaif tomonlar, raqamli transformatsiya va yashil iqtisodiyot o'rtasidagi imkoniyatlar va tahdidlar	Davlat va korxona strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar (barqaror transformatsiya yo'li)
6. Tatbiq (policy proposal)	Ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqish	Tadqiqot natijalari + menejerlar / davlat idoralari bilan maslahatlar	Qaysi menejment strategiyalari samarali bo'ladi, qanday boshqaruv tuzilmalarini joriy etish kerak	Amaliy rejalar: O'zbekiston korxonalari uchun raqamli transformatsiya uchun roadmap, innovatsion menejment modelini taklif qilish

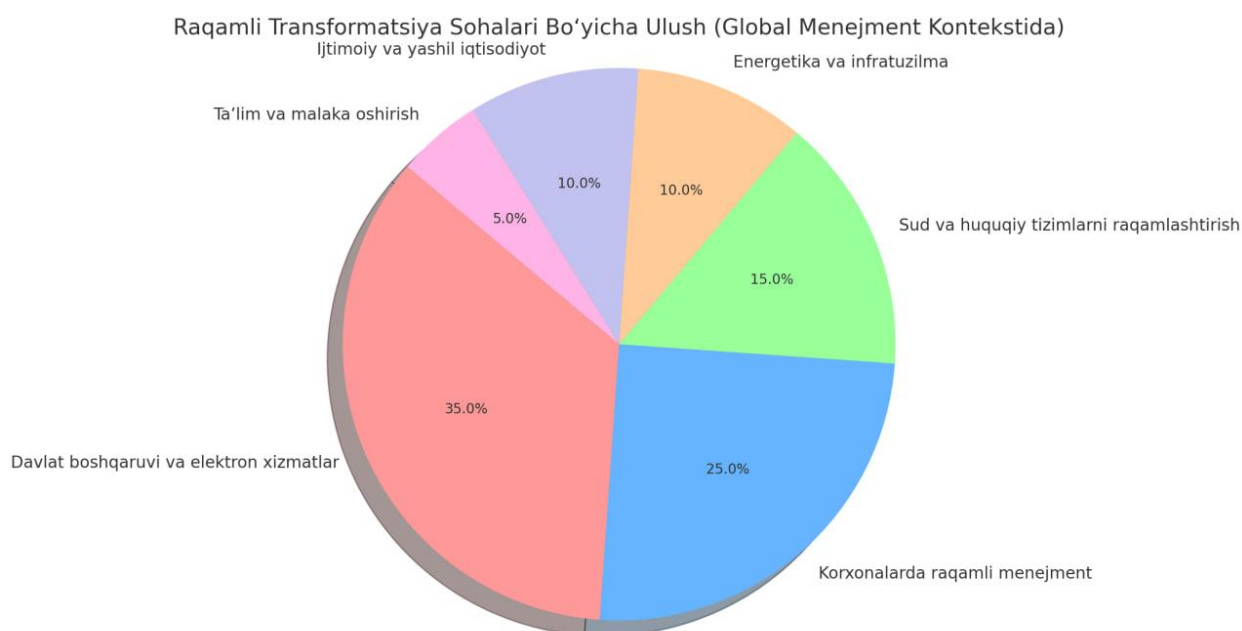
Kontekstga moslashuv: Mazkur metodologiya O'zbekiston kontekstida raqamli transformatsiyaning maxsus xususiyatlarini yodda tutadi – masalan, davlat boshqaruvi, raqamli savodxonlik darajasi va mahalliy menejment praktikalari.

Global menejment elementlarini shirkatlash: Komparativ tahlil qismi global menejment nazariyalarini va boshqa mamlakatlardagi raqamli transformatsiya misollarini O'zbekiston bilan solishtiradi. Bu esa universitet yoki korxona menejerlari uchun strategik nuqtai nazar yaratishda foydali bo'ladi.

Barqarorlik yondashuvi: SWOT va PESTEL tahlillari orqali raqamli transformatsiya faqat texnologik, balki ekologik va ijtimoiy kontekstda ham baholanadi. Masalan, raqamli va yashil iqtisodiyotning sinergiyasi Nurmetovanning tadqiqotida ko'rsatilgan[4].

Amaliy takliflar: So'rov va intervyular natijasida olingan ma'lumotlar asosida menejerlar va davlat organlari uchun aniq "yo'l xaritalari" (roadmap) tuziladi. Bu global menejment nuqtai nazaridan raqamli transformatsiyani strategik boshqaruv darajasiga olib chiqishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Eng katta ulush – **Davlat boshqaruvi va elektron xizmatlar (35%).**

Korxonalarda raqamli menejment – 25%.

Sud tizimi va huquqiy xizmatlar – 15%.

Energetika va infratuzilma hamda ijtimoiy-yashil iqtisodiyot – har biri 10%.

Ta'lim va malaka oshirish – 5%.

Bu diagramma amaliy tarzda global menejmentda raqamli transformatsiya jarayonlarining asosiy yo'nalishlarini vizual tarzda ko'rsatadi.

Davlat boshqaruvi markaziy rol o'ynaydi:

“Digital Uzbekistan – 2030” strategiyasi va prezident farmonlari orqali davlat xizmatlarini raqamlashtirish eng ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan.

Elektron xizmatlar fuqarolarga qulaylik yaratadi, byurokратиyani kamaytiradi va global menejment nuqtai nazaridan samarali boshqaruv modelini shakllantiradi.

Korxonalarda raqamli menejmentning roli:

Korxonalarda ERP va CRM tizimlarini joriy etish, sun'iy intellektni integratsiya qilish biznes jarayonlarni optimallashtiradi.

Menejment amaliyotlarini raqamlashtirish global kompaniyalar bilan raqobatbardoshlikni oshiradi.

Sud tizimi va huquqiy xizmatlar:

Raqamli sud tizimi va virtual yordamchilar huquqiy xizmatlarni tezlashtiradi va shaffoflikni oshiradi.

SI(sun'iy intellect) texnologiyalari qaror qabul qilishda tahliliy va prognozlash imkoniyatlarini beradi.

Energetika va yashil iqtisodiyot:

Raqamli monitoring energiya sarfini kamaytirish va investitsiya samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi.

Yashil iqtisodiyot va ekologik monitoring integratsiyasi raqamli transformatsiyani barqaror rivojlanish bilan bog'laydi[5].

XULOSA

Ushbu tadqiqot global menejment tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarining mazmuni, amaliy ahamiyati va istiqbollari o'rganishga qaratilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya nafaqat texnologik yangilanishni, balki davlat va korporativ boshqaruv tizimlarida samaradorlikni oshirishni ham ta'minlaydi. Davlat boshqaruvida elektron xizmatlar va “Digital Uzbekistan – 2030” strategiyasi asosida amalga oshirilayotgan islohotlar byurokратиyani kamaytirish, fuqarolarga qulay xizmat ko'rsatish va boshqaruv samaradorligini oshirishda markaziy rol o'ynaydi.

Korxonalarda raqamli menejment amaliyotlari ERP, CRM tizimlari va sun'iy intellektni joriy etish orqali biznes jarayonlarni optimallashtiradi, innovatsion boshqaruvni rivojlantiradi hamda global raqobatbardoshlikni oshiradi. Sud tizimi va huquqiy xizmatlarda raqamli yechimlar, virtual yordamchilar va sun'iy intellekt texnologiyalari qaror qabul qilishni tezlashtiradi va shaffoflikni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Shoydulova M., Meliyeva N. O'zbekistonda korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonida menejmentning yangi yondashuvlari. Toshkent: Innovatsion menejment nashriyoti, 2023.
2. Igamberdiyeva N. Zamonaviy menejmentda raqamli texnologiyalarning o'rni va samaradorlikka ta'siri. Toshkent: Biznes va texnologiya nashriyoti, 2022.
3. Ergashov S., Ergashov G. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi siyosati. Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv nashriyoti, 2023.
4. Otajonov Sh. O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni amalga oshirish yo'nalishlari. Toshkent: Raqamli iqtisodiyot va menejment nashriyoti, 2024.
5. Nurmetova M. O'zbekiston iqtisodiyotini yashillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish. Toshkent: Ekologik menejment nashriyoti, 2023.